

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБРАЗУ ВЧИТЕЛЯ У ПЕРШОКЛАСНИКІВ З ВИСОКИМ РІВНЕМ НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ НА ПОЧАТКУ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Ткачук Ольга

студентка 4 курсу соціально-психологічного факультету

Науковий керівник:

кандидат психологічних наук,
доцент **І.С. Загурська**

Проблема взаємостосунків вчителя та учнів є центральною у вітчизняній психології, оскільки міжособова взаємодія у навчальній діяльності значною мірою визначає особистісний розвиток школярів. Спілкування вчителя та учнів передбачає досить інтегративну та систематичну взаємодію, яка призводить до встановлення стійких і, одночасно, динамічних стосунків і взаємних оцінок. Це є важливою умовою та засобом формування особистісних якостей молодших школярів. Під час навчально-виховного процесу в учнів формуються певні уявлення про ідеального вчителя, про його риси характеру, професійні досягнення, здібності та вміння, стиль спілкування.

Дослідження психологічних особливостей образу вчителя у першокласників на початку навчального року проводилося протягом 2015-2016 н. р. в Житомирській загальноосвітній школі I-III ступенів №30. Вибірка складала 14 осіб – учнів 1 класу.

Дослідження проводилося на основі суб'єктно-ціннісного підходу до розвитку особистості (О.Л. Музика) [2]. Для отримання емпіричних даних була використана факторна стратегія дослідження.

За результатами теоретичного аналізу проблеми та проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Молодший шкільний вік є критичним віковим періодом, характерними ознаками якого є адаптація до нової соціальної ситуації розвитку та образ «Я» як основне новоутворення, що зумовлює формування образу вчителя, однолітків у свідомості першокласників

(С.М. Буянова, Х.Ремшідт, С.Л. Рубінштейн) [1; 3; 4].

2. На процес формування образу вчителя впливають образ «Я», самооцінка, ціннісні орієнтації, рефлексія, злитість сприймання (синкретизм), підвищена сприйнятливність, рівень навчальної успішності молодших школярів. Для першокласників дуже важливими є професійні знання та навички педагога, його особистісні риси. Як особливу складову образу вчителя, молодші

школярі виокремлюють його розуміння особистості учня, що може виявлятися у повазі та допомозі. Загалом формування образу вчителя є дуже складним процесом, який обумовлений великою кількістю психологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку.

3. Встановлено, що на початку навчального року в структурі образу вчителя в уявленні учнів з високим рівнем навчальної успішності переважають конструкти моральнісного змісту («дає грамоту», «хвалить дітей», «не кричить», «ласкава», «добра», «каже, що я молодець»), що виявляються у діях та рисах характеру, які, на думку досліджуваних, є найважливішими для вчителя. Конструкти діяльнісного змісту («гарна», «розумна», «пояснює уроки», «вчить») виявилися менш вираженими. Визначення цих конструктів як моральнісних та діяльнісних зумовлене їхнім семантичним значенням для цієї групи досліджуваних.

Загалом можна виділити таку тенденцію у формуванні образу вчителя у молодших школярів на початку навчального року: наявність певної конфліктної неузгодженості між уявленнями дітей про зовнішність і розум вчителя з одного боку та, з іншого боку, – про вміння вчителя поцінувати та підтримати учнів. Іншими словами, виділення у повній мірі ціннісних конструктів діяльнісного змісту блокується певним нерозумінням з боку учнів критеріїв поцінування та визнання.

Проведене дослідження не претендує на вичерпний аналіз усіх аспектів проблеми психологічних особливостей образу вчителя у першокласників з високим рівнем навчальної успішності на початку навчального року. Перспективою подальших досліджень може бути порівняльний аналіз відмінностей психологічних особливостей образу вчителя у першокласників з високим рівнем навчальної успішності на початку та в кінці навчального року.

Список використаних джерел

1. Буянова С.М. Становление представлений о себе в младшем школьном возрасте / С.М.Буянова // Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки. – 2011. – №2. – С.352-360.
2. Музика О.Л. Основні поняття суб'єктно-ціннісного аналізу розвитку особистості / О.Л. Музика // Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2010. – С. 465-500.
3. Ремшмидт Х. Подростковый и юношеский возраст: проблемы становления личности / Ремшмидт Х. – М.: Просвещение, 1994. – С.119.
4. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание / С. Л. Рубинштейн. – М.: Проспект, 1957. – 250 с.